

Міністерство освіти і науки України
Харківська державна зооветеринарна академія
Факультет технологій продукції тваринництва та менеджменту
Кафедра технології тваринництва та птахівництва

Склали :
Доцент Криворучко Ю.І.
Доцент Зандарян В.А.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ БОНІТУВАННЯ ХУДОБИ М'ЯСНИХ ПОРІД

Методичні вказівки і завдання для лабораторно-практичних занять студентів зі спеціальності 204 - " Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва з дисципліни " Технологія виробництва яловичини"

Харків 2018

УДК 636.082

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ БОНІТУВАННЯ ХУДОБИ М'ЯСНИХ ПОРІД:
методичні вказівки і завдання для студентів 4 курсу факультету технологій
продукції тваринництва та менеджменту зі спеціальності 204 - «Технологія
виробництва і переробки продукції тваринництва» з дисципліни «Технологія
виробництва яловичини». – Харків: РВВ ХДЗВА, 2018. – 16 с.

Укладачі: Криворучко Ю. І.- доцент кафедри
Зандарян В. А. – доцент кафедри

Рецензент: Прудніков В.Г. – зав. кафедрою переробки і стандартизації продукції
тваринництва, професор

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри технології тваринництва та
птахівництва протокол № від

Розглянуто і схвалено Вченою радою факультету технологій продукції
тваринництва та менеджменту від протокол №

Відповідальний за випуск – доцент Ю.І.Криворучко

Підписано до друку

Формат 60x84; 1 : 16. Ум. др. арк.

Наклад – 100 примірників. Оригінал – макет підготував Ю.І. Криворучко

Видавництво РВВ ХДЗВА, 2018

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ БОНІТУВАННЯ ХУДОБИ М'ЯСНИХ ПОРІД

Мета заняття. Вивчити принципи бонітування худоби різних статевих і вікових груп. Набути практичних навиків оцінки племінних і продуктивних якостей худоби з метою визначення подальшого використання тварин.

Теоретичне обґрунтування

Бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід – комплексна оцінка худоби за племінними і продуктивними якостями, яка проводиться в усіх господарствах незалежно від належності та підпорядкованості, що мають племінних тварин.

Мета бонітування – визначення комплексного класу худоби, у залежності від якого визначається їх племінне та виробниче призначення.

Методика виконання.

Завдання 1. Ознайомитись із загальними положеннями інструкції з бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід

- Інструкція розроблена на виконання закону України «Про племінну справу у тваринництві», визначає порядок проведення бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід.
- Терміни проведення бонітування – щорічно, протягом року при досягненні тваринами певного віку.
- Бонітуванню підлягає усе племінне поголів'я, за винятком молодняка віком до 6-місячного віку та тварин на відгодівлі.
- До складу комісії входять:
 - спеціалісти господарства (зоотехніки та ветеринарні спеціалісти) за призначенням керівника господарства;
 - представники управлінь сільського господарства і продовольства районних державних адміністрацій;
 - фахівці з відповідною кваліфікацією, що пройшли атестацію, галузевих підприємств, об'єднань, селекційних центрів, наукових установ.
- Перед бонітуванням комісія проводить:
 - перевірку ідентифікаційних номерів тварин і при необхідності їх поновлення;
 - зважування тварин і визначення їх вгодованості;
 - узяття промірів тварин відповідних статево-вікових груп;
 - перевірку відтворної здатності корів і бугаїв;
 - підведення підсумків оцінки бугаїв за власною продуктивністю та якістю потомків;
 - уточнення записів племінного обліку.
- Під час бонітування проводять:
 - огляд худоби, аналіз показників її власної продуктивності, продуктивності батьків та потомків, заповнення відповідних форм обліку;

- оцінку худоби за основними ознаками, яка характеризує її продуктивність та племінні якості;
- присвоєння за основними ознаками таких класів: еліта-рекорд, еліта, I клас, II клас

Худобу, що не відповідає мінімальним вимогам для визначення II класу, оцінюють як неklasну.

Худобу, на яку відсутні необхідні дані, за якими визначають комплексний клас, відносять до нерозподіленої за класом.

Під час бонітування складають звіт (форма 7-м'яс), на 1 січня наступного року, який подають:

- Головному районному с.г. управлінню до 20 січня для затвердження;
- Установам, визначеним для зведення до 1 лютого;
- Зведений звіт в Мінагрополітики України до 25 лютого для розробки і коригування програм селекції у м'ясному скотарстві

Завдання 2. Вивчити основні ознаки та максимальну кількість балів за ознаку (додатки 9, 10, 11 «Інструкції з бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід) (табл.1).

1. Максимальна кількість балів за ознаку

Ознаки	Групи племінних тварин		
	Корови	Бугаї – плідники	Молодняк
Жива маса			
Конституція та екстер'єр			
Відтворна здатність			-
Молочність		-	-
Оцінка за власною продуктивністю	-		
Генотип			

За сумою одержаних балів племінних тварин зараховують до класу (р.4 п.4.1 «Інструкція..»):

Еліта рекорд (ЕР) _____ балів;

Еліта (ЕЛ) _____ балів;

I клас (ІК) _____ балів;

II клас (ІІК) _____ балів;

Завдання 3. Навчитися визначати генотип тварин.

Генотип тварин оцінюють за породністю та походженням (комплексним класом батьків та оцінкою батька за якістю потомків). При оцінці бугаїв-плідників ураховують власну оцінку за якістю потомків. Породність тварин визначають на підставі документів про походження з обов'язковим оглядом тварин для встановлення їх відповідності типу породи. Ступінь породності визначають згідно додатків 7 і 8 “Інструкція...”

До чистопородних тварин відносять _____

До помісей відносять _____

При відсутності документів _____

Завдання 4. Згідно індивідуального завдання визначити породність потомства.

1.Визначення ступеня породності тварин

Породність матері	Породність батька			
	II покоління	III покоління	IV покоління	чистопорідні
I покоління				
II покоління				
III покоління				
IV покоління				
Чистопорідні				

Завдання 5. Визначити клас м'ясної худоби за відтворною здатністю

Відтворну здатність тварин оцінюють за даними зоотехнічного обліку і даними ветеринарної медицини.

Бугаїв оцінюють _____

Корів оцінюють:

первісток - _____;

корів старшого віку - _____.

1. Для бугаїв, що використовуються при штучному осіменінні

Клас	Бал	Кількість одержаних стандартних спермо доз* за 1 рік, тис.доз, у віці, років			
		2-3	3-4	4-5	5 і ст
Еліта – рекорд					
Еліта					
I клас					
II клас					

*Стандартна спермо доза містить _____ активних сперміїв

2. Для бугаїв, що використовуються при природному паруванні

Клас	Бал	Запліднено за парувальний період, гол
Еліта – рекорд		
Еліта		
I клас		
II клас		

3. Для корів

Відтворна здатність, клас	Бал
За перебіг отелення:	
- фізіологічно нормальні	
- з незначною допомогою обслуговуючого персоналу	
- патологічні з лікарською допомогою	
За вік першого отелення, міс:	
- у 25-27	
- у 28-30	
- у 31-33	
- у 34-36	
- понад 36	
За тривалістю міжотельного періоду, днів:	
- до 365	
- 366- 400	
- 401- 450	
- 451- 500	
понад 500	
За сумою одержаних балів, клас:	
Еліта – рекорд	
Еліта	
I клас	
II клас	

Завдання 6. Вивчити визначення класу м'ясної худоби за конституцією і екстер'єром та недоліки, за які знижують бальну оцінку

За конституцією і екстер'єром дорослих тварин оцінюють за _____ - бальною шкалою, молодняк – за ____ - бальною.

5. Недоліки конституції та екстер'єру, за які знижують бальну оцінку

Статі будови тіла і загальний розвиток тварини	Недоліки
Загальний вигляд, розвиток і вираженість типу породи	
Статі екстер'єру: голова і шия	
грудна клітка	
холка, спина, поперек	
крижі	
окіст	
вим'я	
сім'яники	
кінцівки	

Завдання 7. Вивчити визначення класу м'ясних корів за молочністю.

Молочність корів оцінюють _____

При оцінці молочності молодих корів фактичну масу потомків у віці 210 днів збільшують:

- у первісток- _____
- за другим отеленням- _____

При народженні декількох телят молочність _____

Молочність корів з трьома отеленнями - _____

Завдання 8. Вивчити групування корів за результатами бонітування та визначення виробничого призначення молодняку

На підставі результатів комплексної оцінки корів визначають напрям подальшого їх використання і розподіляють на такі групи:

племінне ядро (_____) - _____% від загального поголів'я корів;

селекційна група (_____) - _____% від загального маточного поголів'я;

виробнича група - _____.

Для ремонту стада використовують молодняк, що одержали:

бугайців- _____;

телиць- _____.

За результатами бонітування визначають тварин, призначених для:

1. _____;

2. _____;

3. _____.

Завдання 9. Визначити комплексний клас племінних корів (додаток 10 до пунктів 3.2.7, 4.1 “Інструкція з бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід”)(табл.6).

Додаток 10. Шкала оцінки корів за комплексом ознак

Ознака		Кількість
Молочність, клас:		
еліта - рекорд		32
еліта		28
I		24
II		19
Жива маса, клас:		
еліта - рекорд		25
еліта		20
I		15
II		12
Конституція та екстер'єр, клас:		
еліта — рекорд	За 100-бальною шкалою 85 і більше	12
еліта	80-84	7
I	75-79	4
II	70-74	3
Відтворна здатність, клас:		
еліта — рекорд		10
еліта		8
I		6
II		4
Генотип, клас:		
еліта — рекорд		21
еліта		17
I		12
II		10
<i>у тому числі породність:</i>		
чистопородні		9
IV покоління		8
III покоління		7
II покоління		6
I покоління		5
<i>мати, клас:</i>		
еліта-рекорд		4
еліта		3
I		2
II		1
<i>Батько, клас:</i>		
еліта-рекорд		4
еліта		3
I		2
<i>оцінка батька за якістю потомків:</i>		
Клас:	Індекс:	
еліта-рекорд	101,1 і вище	4
Еліта	100,1 -101,0	3
I	99,0 - 100,0	2
Разом		100

6. Продуктивність корів м'ясних порід

Показники	Корова	Корова	Первістка	Корова	Корова	Первістка	Корова	Первістка	Корова	Первістка
Вік, міс	5 р.10 м	3 р. 11 м	2 р. 1 м	4 р. 2 міс	3 р.6 міс	2 р. 3 м	4 р.7 м	2 роки	3 р. 5 м	2 р.5 м.
Кличка та інв. №	Мурка1	Ласка 5	Роза 125	Лялька 7	Фата 567	Камелія 7	Орхідея 1	Чорнява 6	Буйна 123	Квітка 45
Молочність (жива маса потомків у віці 210 днів)	265 б - 210 т - 186 б - 228 б	228 б - 186 б	205 б	202 т 210 б	210 б	245 б	245 б- 215 б- 205 т	238 б	210 б- 195 т	241 т
Жива маса, кг	756	545	435	515	465	535	490	545	520	558
Конституція та екстер'єр, бал	92	77	82	73	83	87	72	89	93	
Відтворна здатність:										
<i>перебіг отелень</i>	3 незначн. доп.	Фізіологічно нормальні	Фізіологічно нормальні	Патологічні	3 незначн. доп.	3 незначн. доп.	Фізіологічно нормальні	Фізіологічно нормальні	3 незначн. доп.	3 незначн. доп.
<i>вік I-го отелення, міс</i>	-	-	25	-	-	27	-	24	-	28
<i>тривалість міжотельного періоду, днів</i>	378	360	-	389	402	-	398	-	375	-
Генотип:										
Походження: мати: - порода	Українська м'ясна	Волинська м'ясна	Абердин-ангуська	Поліська м'ясна	Сіра українська	Шароле	Південна м'ясна	Лімузин	Герефордська	Кіанська
- породність	III пок	II пок	ч/п	I пок	ч/п	II пок	III пок	I пок	ч/п	I пок
-племінний клас матері	II	еліта-рекорд	еліта	I	еліта	еліта-рекорд	еліта	II	еліта	II
Походження: батько: - порода	Українська м'ясна	Волинська м'ясна	Абердин-ангуська	Поліська м'ясна	Сіра українська	Шароле	Південна м'ясна	Лімузин	Герефордська	Кіанська
- породність	ч/п	IV пок	ч/п	III пок	II	III пок	II пок	III пок	II пок	ч/п
-племінний клас батька	еліта	I	еліта - рек	еліта	еліта	I	еліта-рек	еліта	I	еліта-рек
- оцінка батька за якістю потомків (А-індекс)	101,6	99,5	100,2	100,8	101,1	99,6	101,5	99,4	101,4	100,9

Завдання 10. Визначити комплексний клас племінних бугаїв (додаток 9 до пунктів 3.2.7, 4.1 “Інструкція з бонітування великої рогатої худоби м’ясних порід”)(табл.7).

Додаток 9. Шкала оцінки корів за комплексом ознак

Ознака		Кількість
Жива маса, клас:		
еліта - рекорд		35
еліта		30
I		25
Конституція та екстер’єр, клас:		За 100-бальною шкалою
еліта — рекорд		90 і більше
еліта		85-89
I		80-84
Відтворна здатність, клас:		
еліта — рекорд		10
еліта		7
I		6
Оцінка за власною продуктивністю		
клас		A-індекс
еліта — рекорд		110,1 і вище
еліта		100,1-110,0
I		90,0-100,0
Генотип, клас:		
еліта — рекорд		30
еліта		26
I		21
<i>у тому числі оцінка за якістю потомків (при індексі 100 і більше), клас:</i>		
еліта - рекорд		6
еліта		5
I		4
<i>породність:</i>		
чистопородні		10
IV покоління		8
III покоління		7
II покоління		6
I покоління		5
<i>мати, клас:</i>		
еліта-рекорд		5
еліта		4
I		3
<i>Батько, клас:</i>		
еліта-рекорд		5
еліта		4
I		3
<i>оцінка батька за якістю потомків:</i>		
Клас:		Індекс:
еліта-рекорд		101,1 і вище
Еліта		100,1 -101,0
I		99,0 - 100,0
Разом		100

7. Продуктивність бугаїв м'ясних порід

Показники	Бугаї									
	2 р.1 м	3 р. 5 м	2 р. 4 м	4 р. 1 міс	5 р.6 міс	3 р. 3 м	4 р.7 м	2 роки	3 р. 5 м	2 р.5 м.
Кличка та інв. №	Фараон1	Фантом 5	Лорд 125	Герольд 7	Фікус 567	Геракл 7	Глобус 1	Чорний 6	Буян 123	Клан 45
Жива маса, кг	705	810	590	850	840	820	800	605	730	720
Конституція та екстер'єр, бал	82	89	86	92	94	84	81	90	87	85
Відтворна здатність:										
кількість одержаних стандартних спермо доз за рік, тис.доз	-	-	6,3	13,5	7,6	-	8,4	-	11,4	-
запліднено за парувальний період, гол	39	23	-	-	-	32	-	28	-	36
Оцінка за власною продуктивністю	110,6	105,2	96,5	111,6	112,8	90,6	101,5	108,4	110,4	98,5
Генотип:										
у тому числі оцінка за якістю потомків, клас	еліта	еліта - рек	еліта	I	еліта - рек	еліта	I	еліта	еліта - рек	I
походження: мати: - порода	Українська м'ясна	Волинська м'ясна	Абердин-ангуська	Поліська м'ясна	Сіра українська	Шароле	Південна м'ясна	Лімузин	Геррефордська	Кіанська
- породність	II пок	II пок	ч/п	I пок	ч/п	II пок	III пок	I пок	ч/п	I пок
-племянний клас матері	I	еліта-рекорд	еліта	I	еліта	еліта-рекорд	еліта	I	еліта	еліта
походження: батько: - порода	Українська м'ясна	Волинська м'ясна	Абердин-ангуська	Поліська м'ясна	Сіра українська	Шароле	Південна м'ясна	Лімузин	Геррефордська	Кіанська
- породність	III	IV пок	ч/п	III пок	II	III пок	II пок	III пок	II пок	ч/п
-племянний клас батька	еліта	I	еліта - рек	еліта	еліта	I	еліта-рек	еліта	I	еліта-рек
- оцінка батька за якістю потомків (А-індекс)	101,6	99,5	100,2	100,8	101,1	99,6	101,5	99,4	101,4	100,9

Завдання 11. Визначити комплексний клас молодняку (додаток 11 до пунктів 3.2.7, 4.1 “Інструкція з бонітування великої рогатої худоби м’ясних порід”)(табл. 8).

Додаток 11. Шкала оцінки молодняку за комплексом ознак

Ознака		Кількість
Жива маса, клас:		
еліта - рекорд		35
еліта		30
I		25
II		23
Конституція та екстер’єр, клас:		За 5-бальною шкалою
еліта — рекорд		5
еліта		4
I		3
II		2
Оцінка за власною продуктивністю		
клас		A-індекс
еліта — рекорд		110,1 і вище
еліта		100,1-110,0
I		90,0-100,0
Генотип, клас:		
еліта — рекорд		35
еліта		30
I		25
II		20
<i>у тому числі породність:</i>		
чистопородні		10
IV покоління		8
III покоління		7
II покоління		6
I покоління		5
<i>мати, клас:</i>		
еліта-рекорд		10
еліта		8
I		7
II		6
<i>Батько, клас:</i>		
еліта-рекорд		10
еліта		8
I		7
<i>оцінка батька за якістю потомків:</i>		
Клас:		A-індекс:
еліта-рекорд		101,1 і вище
Еліта		100,1 -101,0
I		99,0 - 100,0
Разом		100

8. Продуктивність молодняку м'ясних порід

Показники	Молодняк									
	9 міс	12 міс	14 міс	6 міс	10 міс	18 міс	7 міс	12 міс	15 міс	8 міс
Вік, міс	9 міс	12 міс	14 міс	6 міс	10 міс	18 міс	7 міс	12 міс	15 міс	8 міс
Кличка та інв. №	Фокус 5	Фіалка 65	Ліра 25	Гольф 72	Флора 7	Краса 2	Голд 1	Чорнява 8	Бурий 23	Кларнет 15
Жива маса, кг	315	320	340	185	230	450	205	305	430	300
Конституція та екстер'єр, бал	3	5	4	4	4	5	2	3	4	5
Оцінка за власною продуктивністю	110,6	105,2	96,5	111,6	112,8	90,6	101,5	108,4	110,4	98,5
Генотип:										
походження: мати: - порода	Українська м'ясна	Волинська м'ясна	Абердин-ангуська	Поліська м'ясна	Сіра українська	Шароле	Південна м'ясна	Лімузин	Герефордська	Кіанська
- породність	III пок	I пок	ч/п	I пок	II пок	III пок	I пок	II пок	ч/п	III пок
-племінний клас матері	II	еліта-рекорд	I	II	еліта	еліта-рекорд	еліта	I	I	еліта
походження: батько: - порода	Українська м'ясна	Волинська м'ясна	Абердин-ангуська	Поліська м'ясна	Сіра українська	Шароле	Південна м'ясна	Лімузин	Герефордська	Кіанська
- породність	II	III пок	II пок	II пок	ч/п	III пок	III пок	II пок	III пок	ч/п
-племінний клас батька	еліта	I	еліта - рек	еліта	еліта	I	еліта-рек	еліта	I	еліта-рек
- оцінка батька за якістю потомків (А-індекс)	101,6	99,5	100,2	100,8	101,1	99,6	101,5	99,4	101,4	100,9

Контрольні питання

1. Організація проведення бонітування великої рогатої худоби.
2. Яких тварин відносять до чистопородних.
3. Яких тварин відносять до помісних.
4. Назвати основні ознаки при визначенні комплексного класу тварин.
5. Як проводиться оцінка за індивідуальними властивостями

Завдання для самостійної роботи

Згідно індивідуального завдання пробонітувати худобу м'ясних порід усіх статево-вікових груп .

Література

1. Доротюк Е.М. М'ясне скотарство – джерело високоякісної яловичини і важкої шкіряної сировини. – Х., 2006. – 320 с.
2. Інструкція з бонітування великої рогатої худоби м'ясних порід. Інструкція з ведення племінного обліку в м'ясному скотарстві. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. – 62 с.
3. Костенко В.І. Технологія виробництва молока і яловичини: практикум/ В.І.Костенко. – К.: Агроосвіта, 2013. – 456 с.
4. Організація і проведення бонітування худоби м'ясних порід: методичні вказівки і завдання для студентів 4 курсу зі спеціальності «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» з дисципліни «Технологія виробництва яловичини»/ Ю.І.Криворучко, В.А.Зандарян.- Харків : РВВ ХДЗВА, 2018. – 16 с.
5. Пабат В.О., Угнівенко А.М., Вінничук Д.Т. М'ясне скотарство України / В.О.Пабат, А.М.Угнівенко, Д.Т.Вінничук. – К.: Аграрна наука, 1997. – 368 с.
6. Рубан Ю.Д. Технологія виробництва молока та яловичини /Ю.Д.Рубан, С.Ю.Рубан. Підручник, 3-е видання. – Харків: Еспада, 2011. – 800 с.
7. Тимченко О.Г., Зубець М.В., Козир В.С. М'ясне скотарство / О.Г. Тимченко М.В.Зубець, В.С.Козир. – К.: Урожай, 1991. – 320 с.

